

Rued Langgaard
SYMFONI NR. 16 (SINFONIA DI PUNTA)
“SYNDFLOD AF SOL”

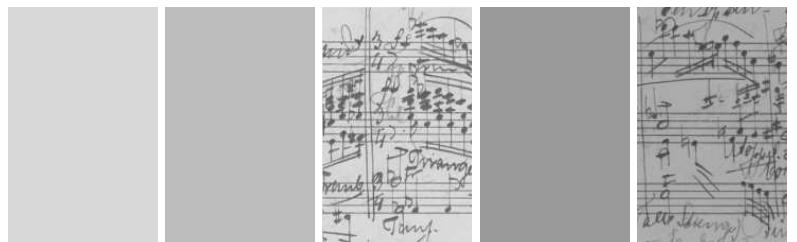
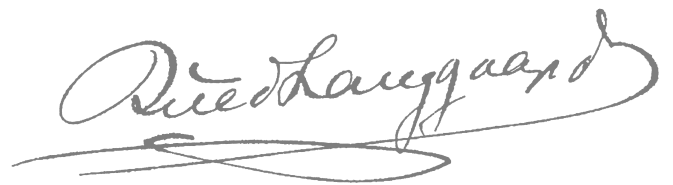
SYMPHONY NO. 16 (SINFONIA DI PUNTA)
“DELUGE OF SUN”

(1950-51)

BVN 417

Kritisk udgave ved
Critical edition by
Bendt Viinholt Nielsen

PARTITUR / SCORE

Rued Langgaard: Symfoni nr. 16 "Syndflod af Sol" (BVN 417)
Kritisk udgave ved Bendt Viinholt Nielsen
© 2004 Edition Samfundet, København
Copyright overført 2014 til Edition Wilhelm Hansen AS, København
Nærværende udgave publiceret 2022

BVN-numre refererer til Bendt Viinholt Nielsen: *Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værkfortegnelse. (Rued Langgaard's Compositions. An Annotated Catalogue of Works. With an English Introduction)*. Odense Universitetsforlag, 1991.

Hovedredaktør for Rued Langgaard Udgaven: Bendt Viinholt Nielsen.
Redaktionsassistent på nærværende udgivelse: Ole Ugilt Jensen.
Engelsk oversættelse: James Manley og Michael Chesnutt.
Layout: Hans Mathiasen.

Rued Langgaard Udgaven blev etableret i 2000 med støtte fra Carlsbergfondet.
Udarbejdelsen af denne kritiske udgave blev støttet af Langgaard Fonden, Augustinus Fonden, Beckett-Fonden, Gangstedfonden og Carlsbergfondet.
Partituret blev oprindeligt publiceret af Edition Samfundet.
Den her foreliggende udgave er støttet af Augustinus Fonden.

Rued Langgaard Udgaven
c/o Edition Wilhelm Hansen AS
Bornholmsgade 1A
1266 København K
Danmark
www.wisemusicclassical.com/publishers/edition-wilhelm-hansen
<http://langgaard.dk>

ISBN 978-87-598-3542-5
WH32493

Orkestermateriale til leje

Spilletid: ca. 23 minutter

Rudiosymfoniorkestret tilegnet

Rued Langgaard: Symphony No. 16 "Deluge of Sun" (BVN 417)
Critical edition by Bendt Viinholt Nielsen
© 2002 Edition Samfundet, Copenhagen
Copyright assigned 2014 to Edition Wilhelm Hansen AS, Copenhagen
The present edition published 2022

BVN numbers refer to Bendt Viinholt Nielsen: *Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værkfortegnelse. (Rued Langgaard's Compositions. An Annotated Catalogue of Works. With an English Introduction)*. Odense Universitetsforlag, 1991.

General editor of the Rued Langgaard Edition: Bendt Viinholt Nielsen.
Editorial assistant on the present volume: Ole Ugilt Jensen.
English translation: James Manley and Michael Chesnutt.
Layout: Hans Mathiasen.

The Rued Langgaard Edition was established in 2000 with the support of the Carlsberg Foundation.
The preparation of this edition was supported by the Langgaard Foundation, the Augustinus Foundation, Beckett-Fonden, Gangstedfonden and the Carlsberg Foundation.
The score was originally published by Edition Samfundet.
The present publication was supported by the Augustinus Foundation.

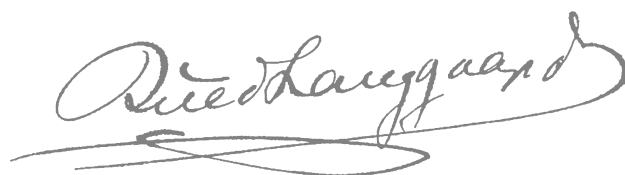
The Rued Langgaard Edition
c/o Edition Wilhelm Hansen AS
Bornholmsgade 1A
DK-1266 Copenhagen K
Denmark
www.wisemusicclassical.com/publishers/edition-wilhelm-hansen
<http://langgaard.dk>

ISBN 978-87-598-3542-5
WH32493

Orchestral material for hire

Duration: c. 23 minutes

Dedicated to the Danish Radio Symphony Orchestra

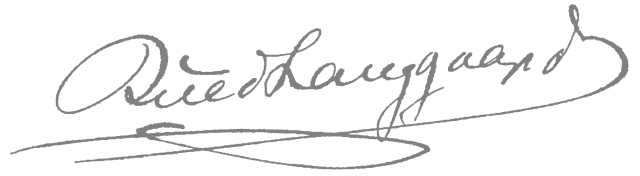

INDHOLD

OM UDGAVEN	4
OM "SYNDFLOD AF SOL"	5
STRUMENTI DELL'ORCHESTRA	8
NOTE TIL DIRIGENTEN	8
SYMFONI NR. 16	9
I Allegro	9
II Scherzo	25
III Straffedans	32
IV Elegi	50
V Finale	58
KILDER OG KRITISK BERETNING	67

CONTENTS

ABOUT THIS EDITION	4
ABOUT "DELUGE OF SUN"	5
STRUMENTI DELL'ORCHESTRA	8
NOTE TO THE CONDUCTOR	8
SYMPHONY NO. 16	9
I Allegro	9
II Scherzo	25
III Punishment Dance	32
IV Elegy	50
V Finale	58
SOURCES AND CRITICAL COMMENTARY	67

OM UDGAVEN

Denne kritiske udgave af symfoni nr. 16 er baseret på komponistens egenhændige partiturrenskrift i Det Kongelige Bibliotek i København (Rued Langgaards Samling, RLS 32,1). Tilføjelser i kilden, som ikke med sikkerhed kan tilskrives komponisten, er ladt ude af betragtning. Ved renskrivningen af partituret har Langgaard anvendt en kuglepen af ringe kvalitet, hvorfor en del toner fremstår utydelige i manuskriptet. Verifikation er foretaget ved kollation med de foreliggende skitser (RLS 32,2-3). Skitserne er også inddraget som betydende kilde en række steder, hvor Langgaard ved en forglemmelse har efterladt en eller flere tomme takter i en orkesterstemme i partiturrenskriften.

Udgiverens tilføjelser og rettelser er typografisk markeret i partituret ved hjælp af skarpe parenteser og buer med brudt streg. Orienteringsfortegn i runde parenteser skyldes udgiveren. Faste fortegn for klarinetter og engelskhorn er tilføjet af udgiveren. De få passager, der gentages, er redaktionelt kompletteret og notationsmæssigt egaliseret. Partituret rummer mange individuelle detaljer i de enkelte stemmer for så vidt angår artikulation og frasering. Udgiveren tolker dette som udtryk for at komponisten har ønsket at differentiere klangbilledet, hvorfor redaktionel komplettering på det 'lodrette' plan i det store og hele er undgået.

Manuskriptpartiturets røde markeringer, indsat af Langgaard for at markere en fremhævelse af visse toner og fraser, er overført til udgaven i form af vinkeltegn – jfr. *Note til dirigenten* side 8 nedenfor.

Der henvises i øvrigt til *Kilder og kritisk beretning* s. 67.

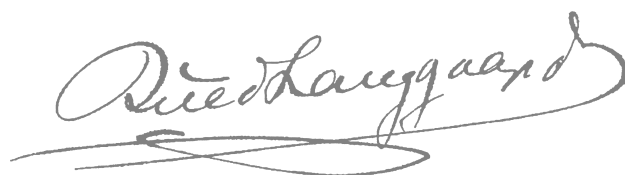
ABOUT THIS EDITION

This edition of Symphony no. 16 is based on the composer's autograph fair copy of the score in the Royal Danish Library in Copenhagen (Rued Langgaard's Collection, RLS 32,1). Additions in the source that cannot safely be attributed to the composer have been disregarded. In the fair-copying of the score Langgaard used a poor-quality ballpoint pen, so a number of notes are indistinct in the manuscript. The notes have been verified by collating with the available sketches (RLS 32,2-3). The sketches have also been considered as significant sources in a number of places where Langgaard through an oversight has left one or more empty bars in an orchestral part in the score fair copy.

Additions and corrections by the editor are marked typographically in the score by square brackets and broken-line slurs and ties. Guiding accidentals in round brackets have also been inserted by the editor. Key signatures for clarinets and cor anglais have been supplied by the editor. The few passages that are repeated have been completed and made notationally consistent by the editor. The score includes many articulation and phrasing details in the individual parts. The editor interprets this to mean that the composer wished to differentiate the sound-picture, so editorial completion at the 'vertical' level has on the whole been avoided.

The red markings in the manuscript score added by Langgaard to indicate an emphasis on certain notes and phrases have been transferred to the edition in the form of angle symbols – cf. *Note to the conductor* on page 8 below.

Further information is given in *Sources and critical commentary* p. 67.

OM “SYNDFLOD AF SOL”

Symfoni nr. 16, fuldført 16. april 1951, er Rued Langgaards sidste større værk, en afsluttende kunstnerisk kraftanstrengelse fra den på daværende tidspunkt sygdomssvækkede komponist. Langgaards værklister blev herefter og frem til hans død i juli 1952 kun forøget med nogle små orgel-, klaver- og korsatser.

Symfonien blev til i løbet af en måned, men ikke efter en forud fastlagt plan. Idéen om en ny symfoni opstod således først i slutningen af marts 1951 i forbindelse med skitseringen af de to senest tilkomne satser, scherzo (II) og finale (V). Et så formmæssigt afgørende element som sats III, der var komponeret 1950 som et selvstændigt orkesterstykke, blev først indlemmet i symfonien efter at renskriften af de øvrige fire satser var afsluttet den 14. april 1951. Dateringen 16. april 1951, der også figurerer som slutdato i kilderne, refererer rimeligvis til denne afsluttende udvidelse og fuldførelse af symfonien.

Sats III, der altså er symfoniens ældste, blev komponeret mellem 20. juni og 1. august 1950 – i to omgange, idet de indledende 62 takter blev tilføjet efter at hovedsatsen var fuldført i renskrift. Satsen udgjorde en selvstændig komposition med titlen *Orkesterforspil til Strindbergs “Uvejrsluft” (“Ovåder”)* eller blot *Uvejrsluft*. Værkets programmatisk idé belyses af et motto og et forord, som har været knyttet til kompositionen under denne titel. Mottoet er et citat fra Strindbergs kammerespil *Ovåder* (1907): “Se engang deroppe; de er gaaet fra Lysene! Naar tomme Værelser er oplyste, ser de mere uhyggelige ud end naar de er mørke!”¹ Dette uddybes på sin vis af det forord, som findes blandt kilderne: “Musikken er af den Art som Biskop Martensens citat fra *Jacob Böhme*. Det lyder saadan: ‘Efter Døden er der Sjæle som staar ‘i Porten’, hvor Lys og truende Mørke hersker. Hvad saadanne Sjæle maa udstaa lader sig ikke forklare. Verden tror det ikke. Den er altfor klog og forstaar intet!’ ”² En anden, formodentlig senere, titel, *Skinner i Mørket* (sandsynligvis efter Joh. 1,5), forekommer i Langgaards korre-

1 August Strindberg: *Værker. I oversættelse ved Sven Lange*. Kbh. 1928. Bd. VIII, s. 241 (af skuespillets scene 3).
2 Efter en passage s. 259-260 i H.L. Martensen: *Jacob Böhme. Theosophiske Studier*. Kbh. 1881. – Mottoet findes på manuskriptet RLS 75,1 [blad 1, s. 1], men er overklæbet. RL har forsynet det med overskriften “ad libitum” og en tilføjelse lyder: “O, nuancer!”.

ABOUT “DELUGE OF SUN”

Symphony no. 16, completed on 16 April 1951, is Rued Langgaard's last major work, a concluding artistic tour de force from the composer, who was then weakened by illness. Langgaard's worklist between this work and his death in July 1952 was only increased by a few small organ, piano and choral pieces.

The symphony was written in the course of a month, but not according to a fixed plan. The idea of a new symphony first arose at the end of March 1951 in connection with the sketching of the two latest movements in time, the Scherzo (II) and the Finale (V). Such a formally crucial element as Movement III, which was composed in 1950 as an independent orchestral piece, was not incorporated in the symphony until after the fair-copying of the other four movements had been concluded on 14 April 1951. The dating 16 April 1951, which also features as an end-dating in the sources, may well refer to this concluding expansion and completion of the symphony.

Movement III, the oldest part of the symphony, was written between 20 June and 1 August 1950 – in two bouts of activity, since the introductory 62 bars were added after the main body of the movement had been completed in fair copy. The movement constituted an independent composition with the title *Orchestral Prelude to Strindberg's “The Storm” (“Ovåder”)* or simply *Stormy Air (Uvejrsluft in Danish)*. The programmatic idea of the work is elucidated by a motto, and a preface was associated with the composition under this title. The motto is a quote from Strindberg's chamber play *The Storm* (1907): “Just look up there; they have gone out of the light! When empty rooms are lit, they look more cheerless than when they are dark!”¹ This is clarified in a way by the preface that can be found among the sources: “The music is of the same kind as Bishop Martensen's quotation from *Jacob Böhme*. It is as follows: ‘After death there are souls that stand ‘in the gateway’, where light and threatening darkness rule. What such souls must endure cannot be explained. The world will not believe it. It is far too wise and understands nothing!’ ”² Another, probably later title, *Shineth in Darkness* (a reference to John 1, 5?), appears in Langgaard's correspondence with the Danish

1 August Strindberg: *Værker. I oversættelse ved Sven Lange*. Copenhagen. 1928. Vol. VIII, p. 241 (from Scene 3 of the play).
2 After a passage, pp. 259-260 in H.L. Martensen: *Jacob Böhme. Theosophiske Studier*. Copenhagen, 1881. – The motto is in the manuscript RLS 75,1 [folio 1, p. 1], but has been pasted over. RL furnished it with the heading “ad libitum” and an addition says “O, nuances!”.

spondance med Statsradiofonien.³ Til sidst, inden indlemmelsen i symfoni nr. 16, bærer værket titlen *Désastre de soleil* eller alternativt: *Galt med Solen*.

Skitserne til symfoniens øvrige satser blev til mellem 14. og 30. marts 1951. Først skitserede Langgaard en Elegi for otte strygere og pauke, 14.-17. marts. I udvidet instrumentation kom dette oprindeligt selvstændige stykke til at indgå som sats IV i symfonien. Satsen er baseret på en endnu eksisterende skitse fra 1917, som igen rækker tilbage til 1913, til det i Langgaards biografi så betydningsfulde sommerophold på *Rosengården* i Blekinge (Sverige) og tiden lige derefter. De bevarede skitseblade fra 1917 indeholder fragmentariske udkast til et orkesterværk betegnet *3 Stykker for Orkester (Mod Vinter)* og rummer dateringerne *10 Sept 1917, I Erindring om 10 Sept 1913 og 15 Sept 1917*. Elegien fra 1951 bygger på det midterste af de tre stykker, betitlet *Intermezzo*. Satsens åbningstema, som er taget fra 1917-skitseren, betegnes *Rued Langgaards Tema fra 1913* i partituret til symfoni nr. 16. Yderligere to musikalske elementer forbinder elegien med året 1913. Satsens takt 41-43 og 49-51 omfatter, hvad man kunne kalde Langgaards 'erindringsmotiv' (findes også i 1917-skitseren). Motivet er et citat fra sangen *Vergeblich* (af *Lieder von Goethe* BVN 60, 1913), og det optræder i utallige af Langgaards værker som et personligt fingeraftryk med kryptisk betydning. Et par eksempler på, hvordan Langgaard genbruger små, øjensynligt ubetydelige, motiver findes også i elegien. Takterne 40 og 48 samt t. 62-63 genfindes således i strygekvartet nr. 1, hhv. sats I (t. 69-70) og sats II (t. 123-124), komponeret i 1914. Denne kvartet rummer også citater i rigt mål fra *Lieder von Goethe*, herunder det omtalte 'erindringsmotiv'. Endelig er der, uden at der er tale om et direkte citat, en påfaldende lighed mellem passager i elegien og i den langsomme sats af symfoni nr. 2, ligeledes fra 1913. Elegien forekommer således at være en nostalgisk genkaldelse af stemninger og hændelser fra Langgaards ungdom næsten 40 år tidligere.

Noget tilsvarende gælder måske endog symfoniens førstesats. Skitseren er nemlig forsynet med påskriften *Tulseboda! 1951!!!* – Tulseboda Brunn var navnet på det kurdsted i Kyrkhult, som var Langgaard-familiens tilholdssted under de tilbagevendende sommerophold i Blekinge i perioden 1909-13. Skitseren blev til i Ribe i påsken 1951; den bærer titlen *Præludium* og slutdateringen 27. marts. Langgaards første tanke var øjensynlig at kombinere denne sats og den føromtalt Elegi med et eller flere foreliggende korværker under titlen *Excelsus, Vigilier for Solo, Kor og Orkester*, men idéen om en ny symfoni synes straks at have indfundet sig, således at de to næstfølgende satser, scherzo og finale, skitseret 27. og 30. marts, blev til med symfonien for øje.

Langgaard anfører, at symfonien blev "komponeret og instrumenteret ved Ribe Domkirkes Orgel". Instrumentation og partiturskrivning af de fire satser I, II, IV og V blev påbegyndt 4. eller 5. april og foregik i én og samme arbejdsgang. Partituret blev afsluttet 14. april 1951. To dage senere blev manuskriptet afsendt som anbefalet post fra Ribe til Statsradiofonien. Men

Broadcasting Corporation.³ Finally, before its incorporation in Symphony no. 16, the work bore the title *Désastre de soleil* or alternatively *Galt med Solen* ("All Wrong With The Sun").

The sketches for the other movements of the symphony were written between 14 and 30 March 1951. Between 14 and 17 March Langgaard sketched an Elegy for eight strings and timpani. The piece was later included, with expanded instrumentation, as Movement IV in the symphony. The elegy was based on a still-extant sketch from 1917, which in turn can be traced back to 1913, to the summer stay, so significant in Langgaard's biography, at *Rosengården* in Blekinge (Sweden) and the time just after this. The preserved sketch pages from 1917 contain fragmentary drafts for an orchestral work called *Three Pieces for Orchestra (Towards Winter)* and have the datings *10 Sept 1917, In Memory of 10 Sept 1913 and 15 Sept 1917*. The elegy from 1951 is based on the middle one of the three pieces, designated *Intermezzo*. The opening theme of the movement, which was taken from the 1917 sketch, is called *Rued Langgaard's theme from 1913* in the score of Symphony no. 16. A further two musical elements connect the elegy with the year 1913. Bars 41-43 and 49-51 of the movement comprise what one could call Langgaard's 'memory motif' (both passages can also be found in the 1917 sketch). The motif is a quotation from the song *Vergeblich* (from *Lieder von Goethe*, BVN 60, 1913), and it appears in innumerable of Langgaard's works as a personal fingerprint with a cryptic significance. A few examples of how Langgaard reuses small, apparently insignificant motifs can also be found in the elegy. Bars 40 and 48 as well as bars 62-63 can thus be found in String Quartet no. 1 composed in 1914 in movement I (bars 69-70) and movement II (bars 123-124) respectively. This quartet also contains several quotations from *Lieder von Goethe*, including the mentioned 'memory motif'. Finally, although there is no direct quotation, there is a striking resemblance between passages in the elegy and in the slow movement of Symphony no. 2, likewise from 1913. The elegy thus seems to be a nostalgic recollection of moods and events from Langgaard's youth almost forty years earlier.

Something similar may even be true of the first movement of the symphony. For Langgaard's sketch, done in Ribe at Easter 1951, is furnished with the inscription *Tulseboda! 1951!!!* – Tulseboda Brunn was the name of the spa in Kyrkhult and the resort of the Langgaard family during their repeated summer stays in Blekinge in the period 1909-13. The movement was sketched with the end-dating 27 March under the designation *Prelude*. Langgaard's first idea was apparently to combine this movement and the freshly composed Elegy with one or more existing choral works under the title *Excelsus, Vigils for solo, choir and orchestra*, but the idea of a new symphony seems to have occurred immediately, such that the next two movements, Scherzo and Finale, sketched respectively on 27 March and 30 March, were written with the symphony in mind.

Langgaard states that the symphony was "composed and orchestrated at the organ of Ribe Cathedral". The instrumentation and fair-copying of the score of four movements I, II, IV and V took place in one and the same working process, which was begun on 4 or 5 April. The manuscript is end-dated 14 April 1951. Two days later the score was sent off by registered mail from Ribe to the Danish Broadcasting Corporation. But at that time the symphony had a further movement, inasmuch

3 RL til Statsradiofonien 9.9.1950; DR's arkiv (Rigsarkivet).

3 RL to the Danish Broadcasting Corporation, 9 Sep. 1950; DR archives (The National Archives).

da omfattede symfonien yderlige en sats, idet orkesterstykket *Galt med Solen* var blevet indskudt som sats III under titlen *Straffedans* (Langgaard havde først overvejet titlen *Nemesis*).

Som en anerkendende gestus anførte Langgaard en tilegnelse til Radiosymfoniorkestret på partiturets titelside. Imidlertid blev det ikke til en opførelse foreløbigt, og partituret endte som så mange andre i Statsradiofoniens nodebibliotek. Dirigenten Launy Grøndahl skrev ganske vist til Langgaard, at han "selvfølgelig" ville antage symfonien, "men afgjort *ikke* med den Titel De pryder den med – væk med de forbandede Titler og lad Musikken tale for sig selv".⁴ Titlen *Syndflod af Sol* forårsagede efter sigende en vis morskab blandt medarbejderne i radiohuset. Om tilkomsten af den særprægede titel findes der i Danmarks Radios arkiv en oplysning, nedfældet af Sven Lunn, leder af Det Kongelige Biblioteks musikafdeling:

Fru R.L. [Constance Langgaard] har forklaret mig, at da symfonien var skrevet, skulle den have et navn. – Den handler om solen, sagde fru Rued L. – Ja, svarede han [RL], det er solen, sol og atter sol. – Det er en hel syndflod af sol, sagde hun. Og så kom symfonien til at hedde "Syndflod af Sol".⁵

Blandt værkets skitser forekommer et tidligt, nu overstreget titelforslag: *Sinfonia irata* ("vred"). På partiturets titelside anføres betegnelsen "Symfoni di punta", altså rettelig *Sinfonia di punta*, som på italiensk næppe giver nogen klar mening. *Punta* betyder "spids" eller "top" og Langgaard må antages at have ment, at man her stod over for en symfoni, hvor alt er koncentreret og "sat på spidsen". Det bekræftes af, at Rued Langgaard til Constance Langgaard på sygehuset i juni 1952 skal have sagt om symfoni nr. 11 og 16, at i disse værker er "det Hele til den Grad sat på Spidsen".⁶ I det sidste notat fra Langgaards hånd, fra samme tidspunkt, nævner han også symfoni nr. 11 og 16 sammen og siger, at disse værker betegner "afslutningen på musikkens mission i verden".⁷ Der er i øvrigt musikalsk slægtsskab mellem åbningstemaerne i de to symfonier.

Da Danmarks Radio i midten af 1960'erne, på foranledning af musikchef Mogens Andersen, ønskede at præsentere en af Langgaards mange uopførte symfonier på en torsdagskoncert, faldt valget på symfoni nr. 16, bl.a. tilskyndet af tilegnelsen til Radiosymfoniorkestret. Uropførelsen fandt sted den 17. marts 1966 under ledelse af Francesco Cristofoli.

Bendt Viinholt Nielsen, sep. 2003

as the orchestral piece *Galt med Solen* had been interpolated as Movement III under the title *Straffedans* ("Punishment Dance") (Langgaard had first considered the title *Nemesis*).

As a gesture of acknowledgement Langgaard put a dedication to the Danish Radio Symphony Orchestra on the title page of the score. But for the time being there was no performance, and the score ended up, like so many others, in the music library of the Danish Broadcasting Corporation. The conductor Launy Grøndahl did write to Langgaard that he would "of course" accept the symphony, "but certainly *not* with the title with which you have garnished it – away with these confounded titles and let the music speak for itself".⁴ The title *Deluge of Sun* is said to have given rise to some amusement among the staff of the Danish broadcasting house. About the genesis of the odd title there is some information in the Danmarks Radio archives, written down by Sven Lunn, head of the music department of the Royal Danish Library:

Mrs R.L. [Constance Langgaard] has explained to me that when the symphony had been written, it had to have a name. – It's about the sun, said Mrs Rued L. – Yes, he [RL] answered, it's the sun, sun and sun again. – It's a whole deluge of sun, she said. And so the symphony came to be called "Deluge of Sun".⁵

Among the sketches for the work there is an early, now crossed-out title proposal: *Sinfonia irata* ("irate symphony"). On the title page of the score the designation "Symfoni di punta" is written, i.e. more properly *Sinfonia di punta*, which has no very clear meaning in Italian. *Punta* means 'point' or 'peak' and Langgaard must be assumed to have meant that this was a symphony where everything was concentrated and "taken to a peak". This is confirmed by the fact that Rued Langgaard is said to have told Constance Langgaard at the hospital in June 1952, speaking of Symphonies 11 and 16, that in these works "everything is so much taken to extremes [literally 'taken to the peak']".⁶ In the last note written by Langgaard, from the same time, he also mentions Symphonies 11 and 16 together and says that these works mark "the end of music's mission in the world".⁷ There are incidentally musical affinities between the opening themes in the two symphonies.

In the mid-1960s, when Danmarks Radio wished, at the instigation of the head of the music department Mogens Andersen, to present one of Langgaard's many unperformed symphonies in a Thursday Concert, the choice fell on symphony no. 16, prompted by among other things the dedication to the Radio Symphony Orchestra. The first performance was given on 17 March 1966 under the baton of Francesco Cristofoli.

Bendt Viinholt Nielsen, Sep. 2003

4 Brev af 30.10.1951; Det Kongelige Bibliotek, Håndskriftafdelingen, Tilg. 554,6.

5 Sven Lunn til DR 4.2.1965; DR's arkiv (Rigsarkivet).

6 CL i brev af 11.10.1965 til Hans Riis-Vestergaard, DR. Konzept eller kopi i Det Kongelige Bibliotek, Håndskriftafdelingen, Tilg. 554,9.

7 Notat indklæbet i partituret til symfoni nr. 11, RLS 27,1.

4 Letter of 30 Oct. 1951, The Royal Danish Library, Copenhagen, Dept. of Manuscripts. Tilg. 554,6.

5 Sven Lunn to DR, 4 Feb. 1965; DR archives, The National Archives.

6 CL in a letter of 11 Oct. 1965 to Hans Riis-Vestergaard, DR. Draft or copy in The Royal Danish Library, Dept. of Manuscripts, Tilg. 554,9.

7 Note pasted into the score of Symphony no. 11, RLS 27,1.

STRUMENTI DELL'ORCHESTRA

Flauto piccolo

Flauto 1-2

Oboe 1-2

Corno inglese

Clarinetto in Mi^b (anche in Si^b) 1-2

Clarinetto basso (in Si^b)

Fagotto 1-2

*Corno in Fa 1-4**

Tromba in Fa 1-3

Trombone 1-3

Tuba

Timpani

Piatti

Gran cassa

*Campana in Fa***

*Organo****

Archi

* Horn in basenøgle klinger en kvart over den noterede tonehøjde

** Komponisten foreskriver "F-klokke" (uden nærmere specificeret tonehøjde); det må antages, at han har en dyb klokke (kirkeklokke) i tankerne

*** Spiller kun i Sats I, takt 1-5.

* Horn in bass clef sounds a fourth above the notated pitch.

** The composer prescribes an F-bell (without specifying the exact pitch); it must be assumed that he has a low bell (church bell) in mind

*** Only plays in Movement I, bars 1-5.

NOTE TIL DIRIGENTEN

Komponisten bringer i manuskriptet følgende note om udførelsen af værket: "Skal spilles kanonskud-tydeligt (og dog graziøst!)"

Vedrørende attacca sats I-II og sats IV-V: Efter sats I og sats IV skriver Langgaard i manuskriptet henholdsvis "videre" og "vend" på en sådan måde, at udgiveren tolker disse angivelser som attacca.

Markeringen Γ betyder "fremhæves". Komponisten anfører ingen 'afslutningstegn' eller 'ophævelsestegn' i manuskriptet, hvorfor det er op til dirigenten at vurdere, hvorledes disse angivelser i hvert enkelt tilfælde skal fortolkes og udføres. Fremhævelsestegnene er medtaget i orkesterstemmerne.

Især i blæserstemmerne forekommer stedvis buer, som ikke har endepunkt ved en node, men er ført frem til taktstregen før en pause. Meningen med denne praksis, som kan ses i forspillet til Wagners *Parsifal* (t. 84 og 89), er, at tonen udholdes i sin maksimale længde. Buerne forekommer i nærværende partitur følgende steder: Sats I: t. 31 (cor 1), t. 51 (tr 1-2), t. 60 (cl b) – sats III: t. 68 (cor ingl, cl b, fag), t. 101 (tr 1) – sats IV t. 51 (str) – sats V: t. 38 (cor).

NOTE TO THE CONDUCTOR

In the manuscript the composer has the following note on the performance of the work: "To be played cannon-shot sharp (and yet gracefully!)"

Concerning the attacca, Movement I-II and Movement IV-V: After Movement I and Movement IV Langgaard writes "onward" and "turn" respectively in the manuscript in such a way that these indications are interpreted by the editor as attacca.

The symbol Γ means "emphasize". The composer gives no 'finishing symbol' or 'cancellation symbol' in the manuscript, so it is up to the conductor to judge how these instructions are to be interpreted and executed in each case. The emphasis symbols are included in the orchestral parts.

In the wind parts in particular there are ties which do not end on a note, but continue to the bar line before a rest. The intention of this practice, which can also be seen in the prelude to Wagner's *Parsifal* (bb. 84 and 89), is that the note should be sustained to its maximum length. The ties appear in the present score in the following places: Movement I, b. 31 (cor 1), b. 51 (tr 1-2), b. 60 (cl b) – Movement III, b. 68 (cor ingl, cl b, fag), b. 101 (tr 1); Movement IV b. 51 (str) – Movement V, b. 38 (cor).

Symfoni nr. 16

Sinfonia di punta "Syndflod af Sol"

I Allegro

Rued Langgaard
(BVN 417)

Bredt svulmende, huggende. Strengt i Takt ¹⁾ (♩ = 63)

Flauto piccolo
Flauto 1-2
Oboe 1-2
Clarinetto 1-2 in Mi^b
Clar. basso
Fagotto 1-2
Corno in Fa 1-2
Tromba in Fa 1-2-3
Trombone 1-2-3
Tuba
Timpani
Campana in Fa
Piatti
Organo
Violino 1-2
Viola
Violoncello (div.)
Contrabbasso

KILDER OG KRITISK BERETNING

KILDER

- A. Partitur. Autograf
- B. Skitser
- C. Partiturfragmenter sats III
- D. Partiturskitser sats IV, 1917

A. Partitur. Autograf

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 32,1 (mu 7902.1774). Autograf. Renskrift med kuglepen og blæk; tilføjelser, til dels i fremmed hånd, med kuglepen, blyant og farvestift.

Proveniens: Danmarks Radio Nodebiblioteket (reg.nr. 5247); overført til Det Kongelige Bibliotek 1979.

Titel: "*Syndflod af Sol*" / *Symfoni di punta. / af Rued Langgaard / Radiosymfoniorkestret tilegnet / Orkesterpartitur. / Komponeret og instrumenteret ved Ribe Domkirkes Orgel / i Slutningen af Marts og Begyndelsen [af] April / 1951 / [...]*

Dateringer: første nodeside fn.: *Instr. begyndt 5/4, 51 Ribe komp. Slutn. af Marts 1951 – før sats III: Komp. og instr. Juni Juli 1950 – efter III: Instrum. færdig 1 August 1950 Helsingborg Compagnigatan 10 – slutdateret og signeret efter sats V: 14 April 1951. Rued Langgaard.*

60 blade (heraf er 2 sammenklæbet af 2 blade), 34 × 27 cm; 101 beskrevne sider, paginering: (titelside), (blank), (titelside til I), (1 upag. side), 1-20, (1 upag. side), (blank), 21-39, (blank), (titelside til III), 40-48, 50, (3 blanke sider), 51-68, (titelside til IV), 69-96, (1 upag. s. med overstregede noder), (6 blanke bl.). Uindbundet. – Sidetal 49 sprunget over; s. 40-96 har tidligere haft en anden paginering, idet sats III er indskudt i manuskriptet.

Papirtyper: blad 1-23 + 40-60: *G. Schirmer Imperial Brand No. 26 – 24 Staves* (med fortrykt orkester-opstilling og taktstreger); blad 24-39: *W.H. Partitурpapir* (24 systemer med fortrykt orkesteropstilling).

På titelsiden forneden flg. adresse og afsender: *Anbefalet / Hr. Musikchef Gram / Statsradiofonien. / København. / V. / Afs. Langgaard / Ribe.* – Et upag. blad efter titelbladet rummer satsitel til sats I samt flg. satsoversigt: 1. "*Allegro*" bredt / 2. *Scherzo* / 3. *Straffedans* / 4 *Elegi* / 5 *Finale*. – for neden: *Skal spilles Kanonskud-tydeligt / (og dog grazïøst!) / Orkesterstemmer ikke udskrevet.*

Kommentar.

Manuskriptet omfatter to i manuskriptmæssig henseende tydeligt adskilte enheder. Sats I, II, IV og V omfattende blad 1-23 og 40-60 er renskrevet med kuglepen på Schirmer-papir, mens blad 24-39 (sats III) er noteret på WH-papir og renskrevet med blæk. Sats III var oprindeligt et selvstændigt værk (komponeret

SOURCES AND CRITICAL COMMENTARY

SOURCES

- A. Autograph score
- B. Sketches
- C. Score fragments movement III
- D. Score sketches movement IV, 1917

A. Autograph score

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 32,1 (mu 7902.1774). Autograph. Fair copy in ballpoint pen and ink; additions, partly by another hand, in ballpoint pen, pencil and crayon.

Provenience: Danish Radio music library (registration no. 5247); transferred to the Royal Danish Library in 1979.

Title: "*Deluge of Sun*" / *Symphony di punta. / by Rued Langgaard / Dedicated to the Radio Symphony Orchestra / Orchestral score. / Composed and instrumentated at the organ of Ribe Cathedral / at the end of March and the beginning [of] April / 1951 / [...]*

Datings: at bottom of first page of music: *Instr. begun 5/4, 51 Ribe comp. end of March 1951 – before movement III: comp. and instr. June July 1950 – after III: Instrum. completed 1 August 1950 Helsingborg [Sweden] Compagnigatan 10 – dating and signature at end of V: 14 April 1951. Rued Langgaard.*

60 leaves (2 of these consist of 2 leaves pasted together), 34 × 27 cm; 101 pages of writing, pagination: (title page), (blank), (title page to I), (1 unnumbered page), 1-20, (1 unnumbered page), (blank), 21-39, (blank), (title page to III), 40-48, 50, (3 blank pages), 51-68, (title page to IV), 69-96, (1 unnumbered page with cancelled musical notation), (6 blank leaves). Unbound. – Page number 49 omitted; pp. 40-96 previously had another pagination, movement III having been interpolated into the manuscript. Paper types: fols. 1-23 + 40-60: *G. Schirmer Imperial Brand No. 26 – 24 Staves* (with pre-printed orchestral disposition and bar lines); fols. 24-39: *W.H. Partitурpapir* (24 staves with pre-printed orchestral disposition).

At bottom of title page the following address and name of sender: *Registered post / Music director Gram / State Radio. / Copenhagen. / V. / Sender Langgaard / Ribe.* – An unpaginated leaf after the one containing the title has a separate title for movement I and the following list of movements: 1. "*Allegro*" broad / 2. *Scherzo* / 3. *Punishment Dance* / 4 *Elegy* / 5 *Finale*. – at the bottom: *To be played as distinctly as cannon fire / (but with grace!) / Orchestral parts not written out.*

Commentary.

The manuscript consists of two clearly distinguishable codicological units. Movements I, II, IV and V comprising fols. 1-23 and 40-60 are fair copied with ballpoint pen on Schirmer paper, while fols. 24-39 (movement III) are on WH paper and fair copied in ink. Movement III was originally an independent

1950). Manuskriptet blev indlemmet i symfonien straks efter fuldførelsen af værkets øvrige satser og de relevante sider blev ompagineret. Den udraderede titelpåskrift "Galt med Solen" for Orkester af Rued Langgaard skimtes på titelsiden til sats III. Renskriften af sats I, II, IV og V er som nævnt fortaget med kuglepen (s. 11 og 72 dog delvis med sort blæk). Den kuglepen, RL anvendte, er af en tidlig type, som stedvis svigter og klatter, og da papiret samtidig har virket sugende, kan der være tvivl om læsningen af en del enkelttoner. Tilføjelser i manuskriptet med blyant, kuglepen og farvestift er foretaget dels af RL, dels af andre, som har gennemgået partituret i forbindelse med uopførelsen i Danmarks Radio 1966, det være sig stemmeudskriveren, dirigenten eller medarbejdere i musikafdelingen. Der er intet, der tyder på, at RL har haft manuskriptet i hænde efter at han 16. april 1951 indsendte partituret til Statsradiofonien. Blandt RLs utvetydige tilføjelser er lodrette streger med rød farvestift, som findes i stort tal igennem hele manuskriptet, og som – ifølge en note foran i partituret – angiver, at de pågældende steder i stemmerne skal fremhæves. I sats III findes endvidere tilføjelser af komponisten med blyant og blå farvestift, mens post-RL-tilføjelser i denne sats kun er foretaget med blå farvestift i afvigende nuancer. Der er i de øvrige satser foretaget tilføjelser med rød og blå farvestift, som i kraft af farvenuance, skrift og karakter med stor sandsynlighed kan bestemmes som "ikke RL". Den samme skelnen er vanskeligere, når det gælder tilføjelserne med blyant i sats I, II, IV og V. Nogle enkelte steder i sats I og II findes nemlig blyantstilføjelser i RLs håndskrift, andre steder skyldes tilføjelserne tydeligvis ikke RL. Det må dog konkluderes, at størstedelen af blyantstilføjelserne, herunder en mængde (ikke altid korrekte) præciseringer af uklart noterede toner, er kommet til efter RLs tid.

B. Skitser

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling.

1. Skitser til sats III (noteret på 2 systemer). RLS 32,3. Blæk og kuglepen.

Omslagstitel: "Galt med Solen," / for Orkester af Rued Langgaard / Komp. og Instr. Juni og Juli 1950

Skitse til t. 63-159 betegnet *Kort Ouvert.*; dateret ved begyndelsen: *Morgen 2½ 20/6 50 klædt helt på efter Søvnem* – slutdateret: *færdig 20/6 1950. Kl. 4,30 Morgen*

Skitse til t. 1-62; ubetegnet; dateret ved begyndelsen: *Arild 26/7 50.*

I alt 4 blade: 2 blade (omslag), 34 × 27 cm + 1 blad, 33,5 × 25 cm + 1 blad, 33,8 × 27 cm; 5 beskrevne, upaginerede sider (blad [4] blankt).

Titel og skitser vedr. sats III findes på blad [1]-[3]; blad [2] og [3] rummer bidrag til andre værker.

2. Skitse til sats IV (noteret på 2 systemer). RLS 32,2a. Blæk. Betegnet: *Elegi / For 8 Strygere og Pauke / af Rued Langgaard*. Dateret ved begyndelsen: *14/3 51 Ribe* – slutdateret: *Komponeret sidst i August* [overstreget: *September*] 1913. *Udarbejdet Ribe 17/3 51.*

2 blade: 1 blad, 34 × 23,5 cm (beskåret) + 1 blad, 17 × 22,5 cm (beskåret). 4 beskrevne sider; upagineret. Skitsen findes s. [1] og [3]; s.[2] rummer en skitse til orgelpræludiet BVN 411, dateret 27.10.1950; s. [4] indeholder det nedenfor under C2a beskrevne titelfragment.

3. Skitser til sats I, II og V (noteret på 2 systemer). RLS 32,2. Kuglepen, blæk og farvestift.

Titel: *Syndflod af Sol. / Symfoni di punta / af Rued Langgaard* / [overstreget: *Orkesterpartitur*] / *Kompositionsskitze. Marts*

work (composed in 1950); the manuscript was incorporated in the symphony immediately after the completion of the other movements and the relevant pages were renumbered. On the title page of movement III the erased title "Disaster Overtakes the Sun" for orchestra by Rued Langgaard can be faintly discerned. As already mentioned, movements I, II, IV and V were fair copied with a ballpoint pen (pp. 11 and 72 are however partly in black ink). The pen used by RL was of an early type which malfunctioned and splattered in places, and since the paper was also absorbent there can be doubt about the correct reading of a number of individual notes. Additions to the manuscript in pencil, ballpoint pen and crayon were made by RL and by others (whether the copyist of the orchestral parts, the conductor, or employees of the music department) who examined the score in connection with the first performance on Danish radio in 1966. Nothing suggests that the manuscript was ever in RL's hands after he submitted it to the State Radio on 16 Apr. 1951. Among his indisputable additions are vertical strokes in red crayon, of which there are many throughout the manuscript; according to a note at the beginning of the score, they signify that these places in the parts are to be emphasised. In movement III there are also additions by the composer in pencil and blue crayon, while post-RL additions in this movement only appear in varying shades of blue crayon. In the other movements there are additions in red and blue crayon which thanks to the shades of colour, the writing style and their general character can be classified with great probability as "not RL". This distinction is more difficult to make when we come to the pencilled additions in movements I, II, IV and V: whereas at just a few places in movements I and II there are pencilled additions in RL's handwriting, the additions in other places are obviously not by him. Nevertheless it can be concluded that the majority of the pencilled additions – including a large number of not always accurate clarifications of indistinct notes – were made after RL's time.

B. Sketches

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection.

1. Sketches for movement III (notated on 2 staves). RLS 32,3. Ink and ballpoint pen.

Cover title: "Disaster Overtakes the Sun," / for orchestra by Rued Langgaard / Comp. and instr. June and July 1950

Sketch of bb. 63-159 labelled *Short Overt.*; dating at the beginning: *2.20 a.m. 20/6 50 fully dressed after sleeping* – dating at end: *finished 20/6 1950 4.30 a.m.*

Sketch of bb. 1-62; without designation; dating at the beginning: *Arild [Sweden] 26/7 50.*

4 leaves in all: 2 leaves (cover), 34 × 27 cm + 1 leaf, 33.5 × 25 cm + 1 leaf, 33.8 × 27 cm; 5 unnumbered pages of writing (leaf [4] blank).

Title and sketches relating to movement III on fols. [1]-[3]; fols. [2] and [3] also contain material for other works.

2. Sketch for movement IV (notated on 2 staves). RLS 32,2a. Ink. Labelled: *Elegy / For 8 strings and timpani / by Rued Langgaard*. Dating at the beginning: *14/3 51 Ribe* – dating at the end: *Composed at end of August* [crossed out: *September*] 1913. *Orchestrated Ribe 17/3 51.*

2 leaves: 1 leaf, 34 × 23.5 cm (trimmed) + 1 leaf, 17 × 22.5 cm (trimmed). 4 unnumbered pages of writing. The sketch is on pp. [1] and [3]; p. [2] contains another sketch, for the organ prelude BVN 411, dated 27 Oct. 1950; p. [4] contains the title fragment described under C2a below.

3. Sketches for movements I, II and V (notated on 2 staves). RLS 32,2. Ballpoint pen, ink and crayon.

Title: *Deluge of Sun. / Symphony di punta / by Rued Langgaard* / [crossed out: *Orchestral score*] / *Composition sketch. March 1951. / Instr at the organ in Ribe Cathedral 4/4-16/4 1951. /*

1951. / Instr ved Orglet i Ribe Domkirke 4/4-16/4 1951. / Radiosymfoniorkestret tilegnet / Skal spilles Kanonskud-tydeligt / 1. Allegro bredt. / 2 Scherzo / 3 Straffedans [overstreget: Nemesis] / 4. Elegi / 5 Finale / 96 Sider i Partitur [overstreget: Instr sluttet 14 April 51 / ved Ribe Domkirkes Orgel.] / Indsendt 16/4. 51.

a. Sats I. Overskrift: *Præludium*. Tulseboda! 1951!!

Dateret ved begyndelsen: *Paaske Marts 1951 Ribe* – dateret og signeret til slut: *Ribe. 27 Marts 51 Rued Langgaard*.

b. Sats II. Overskrift: *Scherzo*.

Dateret og signeret til slut: *Ribe 27 Marts 51. Rued Langgaard*.

c. Sats V. Overskrift: *Finale*.

Dateret ved begyndelsen: *30/3 51* – slutdateret: *30/3, 51 Ribe*.

I alt 5 blade: 2 blade (omslag), 34 × 27 cm (udsnit bortskåret blad 1 forned) + 2 blade, 33 × 25 cm + 1 blad, 34 × 21,5 cm (beskåret). 6 beskrevne, upaginerede sider.

C. Partiturfragmenter sats III

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling.

1. Forord + renskrift af t. 1-5. RLS 75,1 [blad 1 + 14]. Blæk, blyant og farvestift.

Ubetegnet; udateret.

2 blade, 34 × 27 cm; 2 beskrevne sider, pagineret: (upag.), 1, (2 blanke sider)

Indhold: s. [1]: Forord med overskriften *Ad libitum* (nu overstreget og overklæbet); s. [2]: t. 1-5 af III i renskrift med udraderinger og tilføjelser samt en annulleringsstreg med rød farvestift på skrå hen over siden.

Fragmentet omfatter et nodeark, som oprindeligt var en del af renskriften af sats III. Arket er blevet kasseret på grund af rettelser, men er genanvendt som omslag for en violinsonate (BVN 41). I denne forbindelse er hele forsiden blevet overklæbet med et nodeark, hvorpå violinsonatens titelpåskrift er anført. De fem partiturtakter adskiller sig i ubetydelig grad fra de tilsvarende takter, kilde A s. 40; tempobetegnelsen er *Moderato grato*.

2. Kasserede titelblade. Der foreligger fire titelblade (to af dem også med motto), som har været knyttet til sats III som selvstændigt værk; alle fremtræder nu i større eller mindre udstrækning beskåret og delvis med teksttab.

a. RLS 32,2a [blad 2]: [...selve titlen bortskåret] *komp 20 Juni 1950 kl. 3 Morgen, Ribe / "efter endt Behandling" / [for nedentil venstre:] Anbefalet / Statsradiofonien / Kbhvn / V. / Afs. Langgaard / Ribe*

Findes sammen med skitsen B2.

b. RLS 32,4: *Uvejrsluft* / [overstreget: Kort] *Orkesterstykke / af Rued Langgaard / Ribe 1950 20 Juni Kl 2½ morgen / (staaet op som altid paa den Tid) – på bagsiden et motto: "Se engang deroppe..."*.

c. RLS 69,2 [blad 1]: *Komponisten / Domorganist / Rued Langgaard: / Orkester-Forspil til Strindbergs / "Uvejrsluft" ("Ovåder") / skrevet Januar 1907 af Strindberg / [...resten overstreget og bortskåret] – på bagsiden: besætningsoversigt.*

Omfatter 2 blade (1 ark), der opr. har tjent som manuskriptomslag og senere er blevet genbrugt som skitsepapir; indeholder skitse til strygekvartetsatsen BVN 408 (dat. 21.10.1950) og til orgelpæludiet U12 (udat.).

d. RLS 138,3 [blad 1]: [overstreget: *Motto: Dette er Musik.*] / *Désastre de soleil* / [...resten udraderet og bortskåret]; indeholder også uidentificerede skitser, bl.a. *Langfredagsthema* dat. 22.3.1951.

Dedicated to the Radio Symphony Orchestra / To be played as distinctly as cannon fire / 1. Allegro broad. / 2 Scherzo / 3 Punishment Dance [crossed out: Nemesis] / 4. Elegy / 5 Finale / 96 pages in score [crossed out: Instr completed 14 April 51 / at the organ of Ribe Cathedral.] / Submitted 16/4. 51.

a. Movement I. Heading: *Præludium*. Tulseboda [Sweden]! 1951!!

Dating at the beginning: *Easter March 1951 Ribe* – dating and signature at the end: *Ribe. 27 March 51 Rued Langgaard*.

b. Movement II. Heading: *Scherzo*.

Dating and signature at the end: *Ribe 27 March 51. Rued Langgaard*.

c. Movement V. Heading: *Finale*.

Dating at the beginning: *30/3 51* – dating at the end: *30/3, 51 Ribe*.

5 leaves in all: 2 leaves (cover), 34 × 27 cm (a scrap of paper is cut out at the bottom of fol. 1) + 2 leaves, 33 × 25 cm + 1 leaf, 34 × 21.5 cm (trimmed). 6 unnumbered pages of writing.

C. Score fragments movement III

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection.

1. Preface + fair copy of bb. 1-5. RLS 75,1 [fols. 1 + 14]. Ink, pencil and crayon.

Undesignated; undated.

2 leaves, 34 × 27 cm; 2 pages of writing, pagination: (unpag.), 1, (2 blank pages)

Contents: p. [1]: Introductory text entitled *Ad libitum* (now crossed out and pasted over); p. [2]: bb. 1-5 of III in a fair copy with erasures and additions (deleted with a line drawn diagonally in red crayon across the whole page).

The fragment is on a bifolio of manuscript paper, originally belonging to the fair copy of movement III but discarded because of corrections and reused as the cover of a violin sonata (BVN 41); when this was done a sheet of manuscript paper bearing the title of the sonata was pasted over the whole of p. [1]. The five bars of score differ only insignificantly from the corresponding bars in source A, p. 40; the tempo marking is *Moderato grato*.

2. Discarded title pages. There exist four title pages (two of them also bearing a motto) which were assigned to movement III as an independent work; all of them are now cropped to a greater or lesser extent, partly with loss of text as a result.

a. RLS 32,2a [fol. 2]: [...title proper cut away] *komp 20 Juni 1950 3 a.m., Ribe / "after completed treatment" / [at bottom left:] Registered post / State Radio / Copenhagen / V. / Sender Langgaard / Ribe*

Preserved together with sketch B2.

b. RLS 32,4: *Stormy Air* / [deleted: *Short*] *orchestral piece / by Rued Langgaard / Ribe 1950 20 June 2.30 a.m. / (got up as always at that hour) – motto on the verso: "Just look up there ..."*.

c. RLS 69,2 [fol. 1]: *Composer and / Cathedral Organist / Rued Langgaard: / Orchestral prelude to Strindberg's / "The Storm" ("Ovåder") / written in January 1907 by Strindberg / [...the remainder crossed out and cut away] – on the back: list of instruments.*

Two leaves (1 bifolio) which originally functioned as a manuscript cover but were reused later as draft paper; here are found sketches for the String Quartet Movement (BVN 408, dated 21 Oct. 1950) and the organ prelude BVN U12 (undated).

d. RLS 138,3 [fol. 1]: [crossed out: *Motto: This is music.*] / *Désastre de soleil* / [...the remainder crossed out and cut away]; also contains unidentified sketches, inter alia a *Good Friday theme* dated 22 Mar. 1951.

D. Partiturskitser sats IV, 1917

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling. RLS 56,1. Blæk.

Titel (omslag): [...] *Mod Vinter. / Skitse. / September 1917 / Orkester.*

Dateringer: *10 Sept 1917 / I Erindring om 10 Sept 1913; 15 Sept 1917.*

10 blade, 35,5 × 27 cm; upagineret.

De 10 blade rummer bidrag til 7-8 forskellige kompositioner. 9 af siderne rummer skitsefragmenter til *3 Stykker for Orkester* omfattende satserne *August, Intermezzo* og *Mod Vinter*. Passager af den midterste sats er genbrugt i symfoni nr. 16, sats IV. Elegiens t. 2-6, 36-42, og 59-60 findes således på begge sider af et blad med overskiftet *Intermezzo* – ved t. 60 henviser RL til en "gammel skitse", som ikke kendes.

REDAKTIONSGRUNDLAG

Udgaven er baseret på værket hovedkilde, det renskrevne partitur (kilde A). Tilføjelser i kilden, som ikke med sikkerhed kan tilskrives komponisten, er ladt ude af betragtning. Skitserne (B) er generelt af ufuldstændig karakter, men harmonik og enkelttoner er ganske ofte utvetydigt læsbare, hvorfor udgiveren generelt har søgt støtte i disse kilder ved verifikation af uklare toner i A. Også for enkelte andre detaljers vedkommende har B-kildegruppen vist sig at rumme afklarende eller supplerende information i forhold til A.

Partiturfragmentet (sats III, kilde C1) er sammenholdt med de tilsvarende takter i hovedkilden, hvilket har ført til et par tilføjelser i udgaven. Skitserne fra 1917, anvendt i sats IV (kilde D), bidrager ikke med informationer af betydning for udgaven.

RETNINGSLINJER FOR UDGAVEN

Udgiverens tilføjelser og rettelser er typografisk markeret i partituret ved hjælp af skarpe parenteser; tilføjede buer er angivet med brudt streg og bueændringer som en kombination af hel og brudt streg. Orienteringsfortegn i runde parenteser skyldes udgiveren. Faste fortegn for engelskhorn og klarinetter er tilføjet af udgiveren. Redaktionelle kommentarer samt oplysninger om forhold, der ikke er typografisk markeret i udgaven, findes i noterne nedenfor.

Der er foretaget stiltiende komplettering for så vidt angår manglende triol- og sekstolangivelser samt nodepunkteringer. Manglende afslutning af en bue i første takt efter en bladvendning i hovedkilden er i almindelighed tilføjet uden typografisk markering. Overflødige gentagelser af fortegn er stiltiende udeladt. Mindre justeringer af uegalt anbragte dynamiske angivelser er foretaget uden videre.

Der er i et vist, begrænset omfang foretaget gensidig redaktionel komplettering og notationsmæssig egaliserings af de få forekommende gentagelser og parallelsteder (i sats II, III og IV). De pågældende passager er nævnt i noterne. Redaktionel komplettering 'lodret' i partituret er foretaget begrænset og forsigtigt, da fx enkeltstående accenter er almindeligt forekommende. I passager, hvor strygere og blæsere spiller unison, er det ligeledes karakteristisk, at accenter i strygernes ikke anføres i blæserne, og at der foreskrives en divergerende frasering i blæserne.

SÆRLIGE REDAKTIONELLE PROBLEMER

Langgaards fremhævninger

Langgaard har i forbindelse med afslutningen af værket gennemgået hele partituret og med en kraftig rød farvestift forsynet det med et stort antal lodrette eller skrå streger i eler ved nodesystemerne. Foran i manuskriptet har han sat

D. Score sketches movement IV, 1917

The Royal Danish Library. Rued Langgaard Collection, RLS 56,1. Ink.

Title (cover): [...] *Towards winter. / Sketch. / September 1917 / Orchestra.*

Datings: *10 Sept 1917 / In memory of 10 Sept 1913; 15 Sept 1917.* 10 leaves, 35.5 × 27 cm; unpaginated.

These 10 leaves include material for seven or eight different compositions. Nine of the leaves contain fragmentary sketches for *Three pieces for orchestra* comprising the movements *August, Intermezzo* and *Towards winter*. Passages in the second of these pieces are reused in Symphony no. 16, movement IV. Thus, on both sides of a leaf entitled *Intermezzo* are bb. 2-6, 36-42 and 59-60 of the *Elegy*; at b. 60 RL refers to an "old sketch" not now known.

TEXTUAL BASIS OF THE EDITION

The present edition is based on the principal source of the work, viz. the fair copied score (source A). Additions in this source which cannot be attributed with certainty to the composer are disregarded. The sketches (B) are in general of an incomplete nature, but the harmony and individual notes are quite often clearly legible; the editor has therefore looked for support in these sources when verifying doubtful readings in A. Sources in the B group have also been able to clarify or supplement A with respect to certain other details.

The score fragment (movement III, source C1) has been collated with the corresponding bars in the principal source, which has resulted in one or two additions in the edited score. The sketches from 1917 used in movement IV (source D) contribute no information of critical significance.

EDITORIAL GUIDELINES

Editorial additions and emendations are identified typographically by square brackets in the score; added slurs are printed with broken lines and altered slurs with a combination of unbroken and broken lines. Cautionary accidentals in round brackets are editorial, as are key signatures for cor anglais and clarinets. Editorial comments and information about points not typographically identified in the edition are to be found in the notes below.

Missing triplet/sextolet marks and missing dots have been tacitly supplied. The conclusions of slurs wanting in the first bar after a page turn in the principal source are usually supplied without being typographically identified. Superfluous repetitions of accidentals are tacitly suppressed. Minor adjustments of asymmetrically located dynamic marks have also been made without comment.

To a certain limited extent, the few repetitions and parallel passages that occur (in movements II, III and IV) have been mutually completed and their notation made uniform by the editor. Such passages are mentioned in the notes. Editorial supplementation 'vertically' in the score has been undertaken moderately and with some caution (individualised accentuation, for example, can be regularly observed). In passages where strings and winds play in unison, it is likewise a characteristic feature that accents in the strings are not given in the winds or that a different phrasing is prescribed in the latter.

SPECIAL EDITORIAL ISSUES

Langgaard's emphases

When completing the work Langgaard went through the entire score with a thick red crayon and inserted a large number of vertical or diagonal strokes inside or beside the staves. At the front of the manuscript he drew such a mark accompanied

en sådan rød markering ledsaget af forklaringen: ”betyder: fremhæves”. Selv om disse angivelser i partituret stedvis er overflødige og stedvis er anbragt på en uklar måde i forhold til instrumenterne, er der tale om en information, som udgiveren finder væsentlig at viderebringe til dirigenter og musikere på en så kildenær måde som muligt. Udgaven er derfor forsynet med ‘fremhævelsestegn’ i form af en lille vinkel, som er anbragt de steder hvor komponisten har sat røde markeringer af den nævnte type. Hvor angivelsen synes at mangle eller synes underforstået, har udgiveren tilføjet en stiplede udgave af samme tegn. Langgaard angiver ingen ‘afslutningstegn’, så det er overladt til en musikalsk fortolkning at vurdere længden af den passage, der skal fremhæves – ofte synes der at være tale om blot én tone eller en kort frase. I en note til dirigenten, s. 8, gøres opmærksom på dette forhold.

Attacca sats I-II og sats IV-V

Efter sats I skriver RL i partituret ”Videre Side 21” (på s. 21 begynder sats II), og i en tom takt efter dobbeltstregen i sats IV står ”vend”. Udgiveren hælder til den antagelse, at komponisten dermed – i begge tilfælde – mener *attacca*.

NOTER

Ud over redaktionelle kommentarer omfatter noterne udgiverens vurdering af alle signifikante tilføjelser i hovedkilden, som er kommet til eller formodes at være kommet til efter komponistens tid.

Tonehøjden angives på konventionel vis ud fra ‘nøglehulsc’et’ = c¹.

takt	stemme	kommentar
Sats I		
1-5	vla	RL noterer de to stemmer på én hals, undtagen hvor rytmen er uens; <i>divisi</i> må antages at være underforstået
3	vlc 1	node 1: overflødigt Ɜ udeladt
5	trb 1-2	Ɜ tilføjet i A med blyant; sandsynligvis RL
6	timp	overflødigt <i>ff</i> udeladt
8	cor 1	node 1: af RL i A betegnet <i>Forudholdstone</i> ; betegnelsen udeladt
9	fag 2	bue fra node 1 til t. 10 node 2 rettet til to buer i analogi med vlc (tonegentagelse)
12	ob	node 2: marc. udeladt i analogi med fl (jfr. fortsættelsen af frasen t. 13-14 uden marc.)
16	ob 2	node 1: overflødigt Ɜ udeladt
17	vl 2	node 2: Ɜ tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge
21	fag, vlc	node 3: noden har i A form som en aflang klat fra e til g, men er præciseret med blyant (næppe RL) som f, en læsning der støttes af B3a
24	cl 2	node 3: overflødigt Ɜ udeladt
26	træbl.	<i>Indsmigrende</i> , anført af RL én gang over træblæsersektionen, ændret til <i>insinuante</i> og noteret i de relevante stemmer
26, 27	vla, vlc, cb	<i>ff</i> og <i>p</i> tilføjet i A med blyant; RLs håndskrift
29	cl 1	node 4: Ɜ tilføjet i A med blyant; sandsynligvis RL (faste fortegn tilføjet af udgiveren)
31	vl 2	node 8: gentaget Ɜ udeladt
34	vl 1	node 4: i A er tilføjet en blyantsstreg gennem det noget svævende nodehovede,

by the explanation “means: to be emphasised”. These indications in the score are superfluous in some places, and in others ambiguously situated vis-à-vis the respective instruments. Nevertheless they provide information which the editor finds it important to transmit to conductors and instrumentalists in a fashion reflecting the source as closely as possible. The edition has therefore been supplied with ‘emphasis signs’ in the form of a little angle at all places where the composer drew red marks of the kind described. Where such a mark seems to be wanting or implied, a broken version of the same sign has been editorially supplied. Since Langgaard provides no ‘conclusion signs’, it is a question of musical interpretation how long the emphasised passage should last – often just one note or a short phrase seems to be meant. A note on p. 8 draws the conductor’s attention to this problem.

Attacca movements I-II and IV-V

RL writes after movement I in the score: “continue with p. 21” (on that page movement II begins); and in an empty bar following the final double bar-line in movement IV he adds the instruction “turn over”. The editor is inclined to think that the composer in both cases means *attacca*.

NOTES

In addition to editorial comment the notes include an assessment by the editor of all significant additions in the principal source which with certainty or probability were made after the composer’s own time.

Pitch is indicated in the conventional way from the ‘keyhole c’ = c¹.

bar	part	comment
Movement I		
1-5	vla	RL notates the two parts on one stem, except when the rhythm is not the same; <i>divisi</i> must be implied
3	vlc 1	note 1: superfluous Ɜ suppressed
5	trb 1-2	Ɜ added in A in pencil, probably by RL
6	timp	superfluous <i>ff</i> suppressed
8	cor 1	note 1: designation by RL in A: <i>suspension</i> (suppressed here)
9	fag 2	slur from note 1 to b. 10 note 2 emended to two slurs by analogy with vlc (note repetition)
12	ob	note 2: marc. suppressed by analogy with fl (cf. continuation of the phrase bb. 13-14 without marc.)
16	ob 2	note 1: superfluous Ɜ suppressed
17	vl 2	note 2: Ɜ added in A in blue crayon (not RL, but correction adopted here)
1	fag, vlc	note 3: in A the note has the appearance of an elongated smudge from e to g, but is corrected in pencil (hardly RL) to f; this reading is supported by B3a
24	cl 2	note 3: superfluous Ɜ suppressed
26	woodw.	<i>Flattering</i> added once by RL above the woodwind section; altered editorially to <i>insinuante</i> and supplied in all the relevant parts
26, 27	vla, vlc, cb	<i>ff</i> and <i>p</i> added in A in pencil (RLs hand)
29	cl 1	note 4: Ɜ added in A in pencil (probably RL); key signature supplied editorially
31	vl 2	note 8: repeated Ɜ suppressed
34	vl 1	note 4: in A a pencilled stroke has been drawn through the rather imprecise note

		hvorved tonen tolkes som a ² ; denne rettelse skyldes næppe RL og tages ikke til følge, idet B3a har g ²			head, implying the tone a ² ; this correction is hardly by RL and is not adopted here, since B3a has g ²
36	vl 2 fag trb 1-2	node 7: gentaget ♯ udeladt ♯ tilføjet i A med blyant; sandsynligvis RL node 2: bue uden endepunkt i t. 37 (efter bladvending i A) overstreget med blyant (RL?); rettelsen taget til følge	36	vl 2 fag trb 1-2	note 7: repeated ♯ suppressed ♯ added in A in pencil; probably RL note 2: slur without end-point in b. 37 (after page turn in A) cancelled in pencil (RL?); correction adopted here
36-38	cl, cl b	◀. ▶ justeret og kompletteret redaktionelt i analogi med t. 26-28	36-38	cl, cl b	◀. ▶ editorially adjusted and supplemented by analogy with bb. 26-28
37	vl 2	<i>arco</i> tilføjet i A med blyant; RLs håndskrift	37	vl 2	<i>arco</i> added in A in pencil (RLs hand)
37, 38	vlc	<i>p</i> tilføjet med blyant; sandsynligvis RL	37, 38	vlc	<i>p</i> added in pencil; probably RL
39	fag 1 cor 1-2	node 3-6: bue fra node 3-6 ændret til to buer pga. tonegentagelse, jfr. vlc node 3: ♯ tilføjet i A med blyant (RL?); taget redaktionelt til følge	39	fag 1 cor 1-2	notes 3-6: slur notes 3-6 emended to two slurs because of note repetition, cf. vlc note 3: ♯ added in A in pencil (RL?); correction adopted here
40	ob vl 1 vla	node 3: ♯ tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge node 10: gentaget ♯ tilføjet i A med rød farvestift (RL?); udeladt node 5: ♯ tilføjet i A med rød farvestift og blyant (RL?); taget redaktionelt til følge	40	ob vl 1 vla	note 3: ♯ added in A in blue crayon (not RL, but correction adopted here) note 10: repeated ♯ added in A in red crayon (RL?); not adopted here note 5: ♯ added in A in red crayon and pencil (RL?); correction adopted here
44	vl 1	node 3: tonen læses i A umiddelbart som ais ¹ , men er præciseret med blyant som gis ¹ (næppe RL); tolkes som en misforståelse, da også B3a har ais ¹	44	vl 1	note 3: apparently a ^{#1} in A, but overwritten in pencil as g ^{#1} (hardly RL); this must be a misunderstanding, as B3a also has a ^{#1}
47	trb 1 timp	node 1: fremhævelsestegnet flyttet fra t. 48 node 2 i analogi med tr 3 <i>p</i> tilføjet redaktionelt, da det følgende <i>cresc.</i> ellers ikke giver mening	47	trb 1 timp	note 1: emphasis sign moved from b. 48 note 2 by analogy with tr 3 <i>p</i> supplied editorially because the following <i>cresc.</i> would not otherwise be intelligible
48	cor 1-2	<i>ten.</i> tilføjet i stedet for de i A anførte 'tenu-tobuer', da der ikke som vanligt efter sådanne følger en pause; jfr. note til dirigenten, partiturets s. 8	48	cor 1-2	<i>ten.</i> substituted for the 'tenu-to slurs' in A because these do not, as would normally be the case, precede a rest; cf. note to the conductor on p. 8 of the score
54	ob 1, cl	RL anfører i begyndelsen af t. 53 et lodret fremhævningstegn, som begynder i picc og for neden berører cl 1-2-systemet; udgiveren har tolket det således, at tegnet også omfatter ob 1 og cl i t. 54	54	ob 1, cl	at the beginning of b. 53 RL has a vertical emphasis sign which starts in picc and extends down to touch the cl 1-2 staff; in the editor's interpretation the sign also applies to ob 1 and cl in b. 54
56	picc picc, vl 1, vl 2 cl	node 6: gentaget <i>ff</i> udeladt node 7: ♯ for f ² tilføjet i A med rød farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge node 2-4: uklart noteret, men læses som anført i udgaven (ikke med i B3a)	56	picc picc, vl 1, vl 2 cl	note 6: repeated <i>ff</i> suppressed note 7: ♯ before f ² added in A in red crayon (not RL, but correction adopted here) notes 2-4: unclearly notated but read as stated in the edition (not in B3a)
59	fl 2 fl	node 2: A har utvetydigt ♯ f ³ , men dette giver ingen mening i konteksten og opfattes af udgiveren som en fejlnotation (denne tolkning støttes af B3a); udgiveren foreslår d ³ (oktivering af vla) node 3: i A er fl 1-2 noteret på ét system, og det er vanskeligt at se om der er én eller to noder (B3a er ikke til hjælp her); der er dog utvivlsomt (tale om et unisont e ³ , selv om der med blyant og farvestift (ikke RL) synes foreslået læsningen e ³ + f ³)	59	fl 2 fl	note 2: A has unambiguously ♯ f ³ , which however is meaningless in the context and must be a notational mistake (this interpretation supported by B3a); d ³ (same note as vla at octave) is the editor's emendation note 3: fl 1-2 are notated on one staff in A and it is difficult to see whether there are one or two notes (B3a is of no help here); the true reading is doubtless unison e ³ , though a correction in pencil and crayon (not RL) seems to suggest e ³ + f ³
60-62	cl b	buen i t. 60 har ingen endepunkt, idet der i de følgende takter i A – efter bladvending – er anført heltaktspauser; disse forekommer umotiverede og udgiveren tolker buen som en bindebue og har tilføjet en fortsættelse af frasen i analogi med timp, tuba og cb	60-62	cl b	the slur in b. 60 has no end-point; in the following bars in A – after a page turn – there are seemingly unmotivated whole bar rests; the editor interprets the slur as a tie and has supplied a continuation of the phrase by analogy with timp, tuba and cb
62	fl 1, vl 2, 1 trb 1-2	node 3: (♯) tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge ♯ tilføjet i A med rød farvestift (RL?); taget redaktionelt til følge	62	fl 1, vl 2, 1 trb 1-2	note 3: (♯) added in A with blue crayon (not RL, but correction adopted here) ♯ added in A in red crayon (RL?); correction adopted here

63	-	taktangivelsen 4/4 tilføjet med blå farvestift og blyant (ikke RL); taget redaktionelt til følge	63	-	time signature 4/4 added in blue crayon and pencil (not RL, but correction adopted here)
	cl 1	node 4: f ² rettet til fis ² i analogi med fl 1, ob 1 og vl 2,1; RL har i A foretaget udradering og rettelse på dette sted og angiver utvetydigt ♯ for f ² ; der må dog være tale om en fejlnotation (B3a er ikke til hjælp)		cl 1	note 4: f ² emended to f ^{♯2} by analogy with fl 1, ob 1 and vl 2,1; in A RL has made an erasure and clearly added ♯ before f ² , which however must be a notational error (B3a is of no help here)
68	vlc	sidste node: uklar notation; læsningen g ¹ støttes af B3a	68	vlc	last note: notation unclear, the reading g ¹ is supported by B3a
69	vl 1	node 4: uklar notation (også i B3a); kan læses som g ¹ , men blyantspræciseret som a ¹ , hvilket tolkes som en misforståelse (jfr. vl 2 og cor 1-2)	69	vl 1	note 4: notation unclear (also in B3a); can be read as g ¹ , but overwritten in pencil as a ¹ , which however must be a misunderstanding (cf. vl 2 and cor 1-2)
	vlc	node 6-8: notationen er uklar; den anførte læsning i udgaven støttes af B3a		vlc	notes 6-8: notation unclear; this reading in the edition is supported by B3a
69-70	cl 2, cl b	cl 2-stemmen omlagt af udgiveren til cl b, da tonen f (noteret d i cl 2) ikke kan spilles af instrumentet	69-70	cl 2, cl b	cl 2 editorially transferred to cl b because the tone f, notated as d in cl 2, cannot be played by that instrument
71	ob 1	node 1: fortegnsmarkering foretaget i A med blyant af RL (skrivefejl)	71	ob 1	note 1: miswritten accidental corrected by RL in pencil in A
72	vl 2	node 3: p tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge	72	vl 2	note 3: p added in A in blue crayon (not RL, but correction adopted here)
	vl 2	node 3: bue uden endepunkt i t. 73 (efter sideskift i A) udeladt		vl 2	note 3: slur with no end-point in b. 73 (after page turn in A) suppressed
73	vla, vlc, cb	p tilføjet med blå farvestift (ikke RL); udgiveren har valgt andre redaktionelle placeringer af p i t. 72 og 73	73	vla, vlc, cb	p added in blue crayon (not RL); the editor has chosen other placings of p in bb. 72 and 73
73-74	cl b	noderne tilføjet af udgiveren; i t. 72 sætter cl b an unis. med vlc og cb, men der er noteret pauser i t. 73-74 (efter sideskift i A); øjensynlig en forglemmelse (med blyant, ikke RL, er foreslået en løsning svarende til udgiverens t. 73 og med pause i t. 74)	73-74	cl b	the notes here are supplied editorially; in b. 72 cl b enters unis. with vlc and cb, but in bb. 73-74 (after page turn in A) there are rests, apparently due to an oversight; a correction in pencil (not RL) proposes the same as the edition in b. 73, followed by a rest in b. 74
75	trb 1	node 1: uklar notation i A; umiddelbart læses e ¹ , men B3a har utvetydigt d ¹ ; noden rettet iht B3a	75	trb 1	note 1: unclear notation in A; seems to be e ¹ , but B3a unambiguously has d ¹ ; emended in accordance with B3a
	trb 1-2	sidste fjerdedel: i A læses umiddelbart tonerne ais-c i trb 1 og g-a i trb 2; dette tolkes ud fra den harmoniske kontekst og skitsen B3a som enten en meget uklar notation eller en decideret fejlnotation; noderne rettet iht B3a, hvor notationen er utvetydig		trb 1-2	last crotchet: in A the notes seem to be a-c in trb 1 and g-a in trb 2, which judging from the harmonic context and the sketch B3a must be either an example of very unclear notation or else a downright error; emended in accordance with B3a, where the notation is unambiguous
77	picc, fl	node 7: fremhævningsstegn er i A placeret efter noden; flyttet til før noden	77	picc, fl	note 7: emphasis sign after the note in A; moved here to before the note
	cl 1-2	node 10: i A læses umiddelbart f ¹ , hvilket ikke forekommer sandsynligt; rettet til e ¹ med støtte i B3a		cl 1-2	note 10: in A the note seems to be f ¹ , which is unlikely; emended to e ¹ with the support of B3a
Sats II			Movement II		
1-6	tutti	komplettering foretaget i relation til gentagelsen t. 6-11	1-6	tutti	supplemented in light of repetition at bb. 6-11
1	tr	RL har i A sat en lille streg med rød farvestift over samklangen; tolkes som stacc.	1	tr	in A RL has added a small stroke in red crayon above the consonance; here interpreted as stacc.
5	picc, fl	bue node 1-3 rettet til bue node 2-3 i overensst. med t. 10 og i analogi med t. 18	5	picc, fl	slur notes 1-3 emended to slur notes 2-3 in agreement with b. 10 and by analogy with b. 18
6-11	tutti	komplettering foretaget i relation til t. 1-6	6-11	tutti	supplemented in light of bb. 1-6
14	cor 1	marc. er med blå farvestift i A rettet til fz (ikke RL); ikke taget til følge	14	cor 1	in A marc. has been altered in blue crayon to fz (not RL; correction not adopted here)
16	tr	noderne vanskelige at læse i A, men såvel i skitsen (B3b) som efter overbindingen i t. 17 er notationen klar	16	tr	the notes are hard to read in A, but the notation is clear both in the sketch (B3b) and in b. 17 after the tie-over
	tr	bindebuer tilføjet i A med blyant (RL?)		tr	ties added in A in pencil (RL?)

20	vl 1	node 7: overflødig \ddagger udeladt	20	vl 1	note 7: superfluous \ddagger suppressed
22	vl 2	node 5: \downarrow tilføjet med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge	22	vl 2	note 5: \downarrow added in blue crayon (not RL, but correction adopted here)
30	fl 2	node 1: overflødig \ddagger udeladt	30	fl 2	note 1: superfluous \ddagger suppressed
	vl 2	node 1 + node 2 (e ²): overflødig \ddagger udeladt		vl 2	note 1 + note 2 (e ²): superfluous \ddagger suppressed
	vla	altnøgle tilføjet i A med blyant (RL?); taget redaktionelt til følge		vla	alto clef added in pencil in A (RL?); correction adopted here
49	tr	node 1 tilføjet af udgiveren; der er tale om første takt efter sideskift i A; frasen t. 48 er i cl, cor og tr ført videre i cl og cor i t. 49, mens tr her er tom; der må være tale om en forglemmelse	49	tr	note 1 supplied editorially; this is the first bar after a page turn in A; the phrase in cl, cor and tr in b. 48 is carried forward in cl and cor in b. 49, while the tr part is empty (evidently an oversight)
50	cl 2	node 2: \downarrow samt bindebue til t. 51 node 1 tilføjet med rød farvestift i A; sandsynligvis RL	50	cl 2	note 2: \downarrow and tie to b. 51 note 1 added in red crayon i A; probably RL
52	vl 2, vla	node 2: buer uden endepunkt i t. 53 (efter bladvending i A) udeladt	52	vl 2, vla	note 2: slurs without end-point in b. 53 (after page turn in A) suppressed
53	fl	takten er tom i A (første takt efter bladvending); frasen afsluttet af udgiveren ved tilføjelse af b ² (oktavering af vl 1) (tonen c ³ er foreslået i A med blyant, ikke RL)	53	fl	bar empty in A (first bar after page turn); phrase completed editorially by supplying b ² (= vl 1 at octave); c ³ added conjecturally in pencil in A (not RL)
57	cor 1-2, tr 1	frasen i t. 56 er uden fortsættelse i t. 57, som er tom i A (første takt efter sideskift); noderne tilføjet af udgiveren med støtte i B3b	57	cor 1-2, tr 1	in A the phrase in b. 56 does not continue in b. 57, which is empty (first bar after page turn); the notes are supplied editorially with the support of B3b
65	tr 2	node 1: \downarrow med stacc. rettet til \downarrow i analogi med resten af orkestret	65	tr 2	note 1: \downarrow with stacc. emended to \downarrow by analogy with rest of orchestra
66	vl 2, vla	<i>ff</i> er placeret mellem systemerne og gælder muligvis (også?) vl 2	66	vl 2, vla	<i>ff</i> is written between the staves and perhaps (also) applies to vl 2
72	vla	node 2: øverste node uklart noteret i A – c ¹ er foreslået med blyant (ikke RL); udgiveren læser tonen som a ¹	72	vla	note 2: highest note unclear in A – c ¹ added conjecturally in pencil (not RL); the editor reads a ¹
Sats III			Movement III		
–	–	instrumentoversigten på første partiturside i A er forsynet med en tilføjelse af RL med kuglepen: <i>Kor og Orgel i Koncertslutning</i> ; i t. 147 findes en tilsvarende tilføjelse: <i>Orkesterslutning</i> ; det er uvist hvilken sammenhæng, disse tilføjelser refererer til – de er ikke relevante for symfoni nr. 16 og er følgelig udeladt	–	–	on the first page of the score in A there is a list of instruments to which RL has added in ballpoint pen: <i>Choir and organ in the Concert conclusion</i> ; in b. 147 there is a similar addition: <i>Orchestral conclusion</i> ; it is uncertain what these additions refer to – they are irrelevant to Symphony no. 16 and are not reproduced in this edition
1-2	cor ingl	bindebuen tilføjet redaktionelt iht. C1 (antages at være glemt i A)	1-2	cor ingl	tie supplied editorially in accordance with C1 (presumably forgotten in A)
1-9	tutti	en vis (gensidig) komplettering er foretaget i relation til parallelpassagen t. 52-60, hvor en stedvis divergerende artikulation og frasering dog kan iagttages (jfr. også note til t. 59)	1-9	tutti	some (mutual) filling out has been undertaken in light of the parallel passage at bb. 52-60, where there nevertheless are some divergences of articulation and phrasing (cf. also note to b. 59)
5	fag	marc. tilføjet redaktionelt iht. C1 (antages at være glemt i A)	5	fag	marc. supplied editorially in accordance with C1 (presumably forgotten in A)
6	vlc	<i>f</i> i taktens begyndelse udeladt (redaktionelt tilføjet t. 5)	6	vlc	<i>f</i> at beginning of bar suppressed (added editorially in b. 5)
9-10	timp	t. 9 node 2 + t. 10 node 2 er i A forsynet med NB-pile tilføjet af RL med blyant, og passagen er samtidig understreget med rød farvestift; udgiveren har tolket det som 'fremhævning' af de markerede noder og i overensst. hermed tilføjet fremhævningstegn	9-10	timp	RL has added NB-arrows in pencil to b. 9 note 2 and b. 10 note 2 in A, at the same time underlining the passage in red crayon; this the editor interprets as meaning 'emphasis' of the notes marked, which have accordingly been supplied with emphasis signs
10	ob	RL har både sat fremhævningstegn og skrevet <i>Tydelig Solo</i> ; "Tydelig" udeladt	10	ob	RL has drawn an emphasis sign and also written <i>Audible solo</i> ; the adjective has been suppressed in the edition
18-19	fag, vlc, cb	bue t. 18 node 1 til t. 19 node 1 tilføjet iht. B1	18-19	fag, vlc, cb	slur b. 18 note 1 to b. 19 note 1 supplied in accordance with B1

20	cl b	frasen fra t. 19 afsluttes ikke i t. 20, som er tom i A (første takt efter sideskift); takten er udfyldt af udgiveren	20	cl b	the phrase in b. 19 is not continued in b. 20, which is empty in A (first bar after page turn); here filled out editorially
23, 24	træbl.	<i>distinto</i> tilføjet af udgiveren i overensst. med RLs anvisning <i>p Tydeligt</i> , skrevet oven over træblæserne t. 23	23, 24	woodw.	<i>distinto</i> supplied editorially in agreement with RLs annotation <i>p Tydeligt</i> above the woodwinds in b. 23
26	træbl.	gentaget <i>p</i> (efter bladvending i A) udeladt	26	woodw.	repeated <i>p</i> (after page turn in A) suppressed
31-32	ob 2	udgiveren har tilføjet ob 2 unis. med ob 1 i t. 31-32 ud fra den antagelse, at <i>a2</i> er glemt af RL t. 31 (i A er ob 1-2 noteret i ét system)	31-32	ob 2	ob 2 unis. with ob 1 supplied editorially in bb. 31-32 on the assumption that RL forgot <i>a2</i> in b. 31 (in A ob 1-2 are notated on a single staff)
32	vlc	node 1: RL anfører en note med ordlyden <i>Frem med det As i Cello</i>	32	vlc	note 1: RL adds the comment <i>Bring out that A flat in the cello</i>
45	cor, tr	<i>determinato</i> tilføjet af udgiveren i overensstemmelse med RLs blyantstilføjelse ved tr: <i>Bestemt</i>	45	cor, tr	<i>determinato</i> supplied editorially in agreement with RLs pencilled annotation <i>Bestemt</i> beside the tr staff
52-60	tutti	komplettering: jfr. note til t. 1-9	52-60	tutti	filling out: cf. note to bb. 1-9
53-54	cor ingl	bue t. 53 node 1 til t. 54 node 1 udeladt i analogi med øvrige blæsere	53-54	cor ingl	slur b. 53 note 1 to b. 54 note 1 suppressed by analogy with other winds
57	vl 1	bue node 1-2 udeladt og bueføring justeret i overensst. med t. 6, hvor buerne opr. var noteret som i t. 57, men er blevet rettet af RL	57	vl 1	slur notes 1-2 suppressed and slurring adjusted in agreement with b. 6, where the slurs originally were notated as in b. 57 but have been corrected by RL
59	vla	node 2: RL har præciseret tonen som <i>es</i> ¹ ved at tilføje et (overflødig) ♯ med blyant; i paralleltakten t. 8 har han lige så utvetydigt noteret ♯ for samme tone, ligeledes i form af en blyantstilføjelse	59	vla	node 2: RL has confirmed that this is an <i>e</i> ¹ by adding a (superfluous) ♯ in pencil; in the parallel b. 8 he has just as unambiguously notated ♯ before the same note, likewise as a pencilled addition
64	trb 2	martellato-angivelse mgl. i A (trb 2 står på separat system i kilden)	64	trb 2	martellato marking not found in A (trb 2 is on a separate staff in the source)
66	vla	node 1-2: begge toner kan læses som a, men node 1 er præciseret med kuglepen, utvivlsomt af RL, som tonen b	66	vla	notes 1-2: both can be read as a, but with a ballpoint pen RL has undoubtedly specified note 1 as b,
67	vla, vlc	<i>ff</i> er tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge	67	vla, vlc	<i>ff</i> added in A in blue crayon (not RL, but correction adopted here)
71-72	timp	RL noterer to helnoder med <i>tr</i> over begge, men ønsker næppe en ansats i t. 72; notationen korrigeret i overensst. hermed	71-72	timp	RL notates two semibreves with <i>tr</i> over both, but scarcely intended a new attack in b. 72; notation emended accordingly
74	vl 1, vl 2	<i>p</i> er tilføjet i A med blå farvestift, næppe RL; udeladt	74	vl 1, vl 2	<i>p</i> added in A in blue crayon (hardly RL, suppressed)
75	tuba	node 1: ♯ tilføjet i A med blå farvestift, næppe RL; taget redaktionelt til følge	75	tuba	node 1: ♯ added in A in blue crayon (hardly RL, but correction adopted here)
94	vl 1	<i>d</i> ¹ er tilføjet af RL med rød farvestift i A	94	vl 2	<i>d</i> ¹ added by RL in red crayon in A
96	vla	overflødig <i>ff</i> i taktens begyndelse udeladt	96	vl 1	superfluous <i>ff</i> at beginning of bar suppressed
97	vla	node 8: ♯ tilføjet i A (ikke RL); taget redaktionelt til følge	97	vla	note 8: ♯ added in A (not RL, suppressed)
97	fag	gentaget <i>ff</i> i taktens begyndelse udeladt	97	fag	repeated <i>ff</i> at beginning of bar suppressed
104	vl 2	◀ tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); udeladt	104	vl 2	◀ added in A in blue crayon (not RL, and not adopted here)
108	vlc, cb	RL har med rød farvestift i A tilføjet nogle markante martellato-lignende tegn før node 1; tolkes som både martellato og fremhævningsangivelse	108	vlc, cb	before note 1 in A RL has added some prominent martellato-like signs; these are interpreted as both martellato and emphasis signs
109	timp	bue fra node 1 uden fortsættelse i t. 110 (= pause) udeladt (bladvending i A mellem t. 109 og 110)	109	timp	slur from note 1 without continuation in b. 110 (= rest) suppressed (page turn in A between bb. 109 and 110)
116	trb 2	node 2: overflødig ♯ udeladt	116	trb 2	note 2: superfluous ♯ suppressed
117	tr 1	RLs <i>skarpt</i> ændret til italiensk <i>acuto</i>	117	tr 1	RLs <i>skarpt</i> replaced editorially by Italian <i>acuto</i>
122	trb 2	martellato mgl. i A (trb 2 noteret på separat system i kilden)	122	trb 2	martellato wanting in A (trb 2 notated on separate staff in the source)
123	vla	node 1: ♯ tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge som orienteringsfortegn	123	vla	note 1: ♯ added in A in blue crayon (not RL, but editorially adopted as a cautionary accidental)
127	vl 2, vla, vlc, cb	dim. tilføjet i A i taktens sidste halvdel med blå farvestift (næppe RL); taget redaktionelt	127	vl 2, vla, vlc, cb	dim. added in A in blue crayon in last half of bar (hardly RL); correction adopted here

		til følge for så vidt angår vlc og cb samt tilføjet i vl 1; i vl 2 og vla er RLs dim. (på første halvnode) bibeholdt			for vlc and cb and supplied in vl 1; RLs dim. (on the first minim) retained in vl 2 and vla
129	vl 1, vl 2, vla	<i>cresc.</i> udeladt; tilføjet redaktionelt t. 128 i overensst. med t. 125	129	vl 1, vl 2, vla	<i>cresc.</i> suppressed; supplied editorially in b. 128 in agreement with b. 125
132	vlc 1	node 2: overflødigst ÷ udeladt	132	vlc 1	note 2: superfluous ÷ suppressed
134	cl b	node 3: overflødigst ÷ udeladt	134	cl b	note 3: superfluous ÷ suppressed
136	vlc	node 5: ÷ tilføjet i A med blå farvestift (næppe RL); taget redaktionelt til følge	136	vlc	note 5: ÷ added in A in blue crayon (hardly RL, but adopted here)
137	cor 1-2	node 3: ÷ tilføjet i A med blå farvestift; sandsynligvis RL	137	cor 1-2	note 3: ÷ added in A in blue crayon; probably RL
138	cor 2	marc. mgl. i A (cor 1-2 noteret med halse op/ned i kilden)	138	cor 2	marc. wanting in A (cor 1-2 notated with up and down stems in the source)
	tuba, cb	node 1: overflødigst ÷ udeladt		tuba, cb	note 1: superfluous ÷ suppressed
140	vla	node 3: ÷ tilføjet i A med blå farvestift (næppe RL); taget redaktionelt til følge	140	vla	note 3: ÷ added in A in blue crayon (hardly RL, but adopted here)
141	vl 1	node 4: overflødigst ÷ udeladt	141	vl 1	note 4: superfluous ÷ suppressed
146	vlc	node 1: ÷ tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget til følge som orienteringsfortegn	146	vlc	note 1: ÷ added in A in blue crayon (not RL, but editorially adopted as a cautionary accidental)
151	vla	node 2: overflødigst ÷ udeladt	151	vla	note 2: superfluous ÷ suppressed
157-158	fl	bue fra t. 157 node 1 til t. 158 node 3 ændret til to buer pga. tonegentagelse	157-158	fl	slur from b. 157 note 1 to b. 158 note 3 emended to two slurs because of note repetition
Sats IV			Movement IV		
1	str.	<i>Smerteligt</i> , angivet i A over strygernesatsen, ændret til <i>doloroso</i> og anført i de enkelte stemmer	1	str	<i>Smerteligt</i> (written over the string section in A) replaced editorially by <i>doloroso</i> and supplied in all parts
	vl 1	node 2: uklart placeret, men tolkes som a ¹ ; tonen er dog med blyant præciseret som b ¹ (uidentificeret håndskrift; B2 er ikke til hjælp, da den ikke omfatter denne takt)		vl 1	note 2: not clearly placed but read by the editor as a ¹ ; however, a pencil marking specifies b ¹ (unidentified hand; B2 is of no help as it does not contain this bar)
	vlc	node 2: ÷ tilføjet i A med blyant (RL?); taget redaktionelt til følge		vlc	note 2: ÷ added in A in pencil (RL?); correction adopted here
2	–	over str. står anført <i>Rued Langgaards Tema fra 1913</i> ; udeladt	2	–	over str. is written <i>Rued Langgaard's theme from 1913</i> ; suppressed here
	str.	<i>p</i> tilføjet i analogi med t. 70 (og i overensst. med B2)		strings	<i>p</i> supplied by analogy with b. 70 (and in agreement with B2)
5	tutti	gentagelse af t. 4; der er sideskift i A (men ikke bladvending) mellem t. 4 og 5, og hverken skitsen B2, gentagelsen t. 9-12 eller kilde D har denne takt; udgiveren har dog valgt at lade kilde A være autoritativ med bl.a. den begrundelse, at gentagelsen passer godt med karakterbetegnelsen <i>Dvælende</i>	5	tutti	repetition of b. 4; new page begins in A between bb. 4 and 5 (but no page turn here); neither the sketch B2 nor the repetition at bb. 9-12 nor source D have this bar, but the editor has chosen to respect the authority of source A, not least because the repetition agrees well with the expression mark <i>Dvælende</i> 'lingering'
16-18	vl 1, vl 2, vla	bueføring divergerer fra parallelstedet t. 78-80 (ingen redaktionel egaliserings er foretaget)	16-18	vl 1, vl 2, vla	slurring diverges from the parallel passage bb. 78-80 (but no editorial normalisation has been carried out)
39	vl 1	bude node 13-14 og 15-16 ændret til én bue i overensst. med t. 47 og B2	39	vl 1	slurs notes 13-14 and 15-16 emended to one slur in agreement with b. 47 and B2
41	ob	<i>pp</i> rettet til <i>p</i> i analogi med øvrige blæsere og t. 49	41	ob	<i>pp</i> emended to <i>p</i> by analogy with other winds and b. 49
51	str.	'tenutobuerne' er forsigtigt udstreget med blyant (næppe RL); rettelsen ikke taget til følge	51	strings	'tenuto ties' cautiously cancelled in pencil (hardly RL, and the correction not adopted here)
59	str.	<i>giocoso</i> angives i A som overskrift over strygernesatsen	59	strings	<i>giocoso</i> written above the string section in A
	vla, vlc	node 4: stacc. udeladt i analogi med vl 1, vl 2 og t. 60-62		vla, vlc	note 4: stacc. suppressed by analogy with vl 1, vl 2 and bb. 60-62
60	cor 1	overflødigst <i>p</i> udeladt	60	cor 1	superfluous <i>p</i> suppressed
62	vl 2	node 1: stacc. udeladt i analogi med vla, vlc og t. 59-61	62	vl 2	note 1: stacc. suppressed by analogy with vla, vlc and bb. 59-61
65	cor 1	gentaget <i>p</i> udeladt	65	cor 1	repeated <i>p</i> suppressed
66	cl 1, cor 1	←⇒ tilføjet i analogi med t. 53	66	cl 1, cor 1	←⇒ supplied by analogy with b. 53

70	ob 1, cl 2	frasen t. 69 føres ikke videre i t. 70 (efter bladvending i A); i begge stemmer er t. 70 tom; udgiveren har tilføjet en afslutning, idet buerne i t. 69 tolkes som bindebuer (ikke 'tenutobuer') i lighed med buer i cl 1 og cor	70	ob 1, cl 2	the phrase beginning in b. 69 is not continued in b. 70 (after page turn in A); in both parts b. 70 is empty; the editor has supplied an ending, interpreting the slurs in b. 69 as ties (not 'tenuto ties'), cf. the slurs i cl 1 and cor
76	cor 1	➤ tilføjet i A med blå farvestift (næppe RL); udeladt	76	cor 1	➤ added in A in blue crayon (hardly RL, and not adopted here)
78-80	vl 1, vl 2, vla	divergerende buføring i forhold til parallelstedet t. 16-18 bibeholdt	78-80	vl 1, vl 2, vla	divergent slurring as compared with the parallel passage bb. 16-18 retained here
83	cor 1	"II" (= cor 2) tilføjet i A med blå farvestift (næppe RL); ignoreret	83	cor 1	"II" (= cor 2) added in A in blue crayon (hardly RL, and ignored here)

Sats V

1	trb, tuba	node 2: gentaget <i>ff</i> udeladt
8	picc, fl	node 1-2: rytmen $\underline{\cdot}\underline{\cdot}$ rettet til $\underline{\cdot}\underline{\cdot}$ i overensst. med vl 1-2 og B3c
	tr 1	node 4: ♭ tilføjet i A med blyant (ikke RL); taget redaktionelt til følge
	vla	node 2: gentaget <i>ff</i> udeladt
9	cor	sidste node: ♯ tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge som orienteringsfortegn
12	fag 1	node 1: ♭ tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge
	trb 2	node 2: b rettet til c ¹ i analogi med bl.a. ob, vl 1 og vl 2,2 (i A er noden rettet med blå farvestift, ikke RL)
13	cl	gentaget <i>ff</i> (efter sideskift i A) udeladt
	trb 2	node 1: marc. mgl. i A (trb 1-2 noteret med to halse i kilden)
15	vl 1,2	node 5: ♭ for h ² tilføjet i A med blyant (ikke RL); taget redaktionelt til følge
17	fl 2	node 3: ♯ tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge
	vlc	node 4: ♯ tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge
19	vla	gentaget <i>ff</i> udeladt
	vlc	node 3: ♭ tilføjet i A i skarp parentes med orangerød farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge
	vlc	sidste node: ♭ for f ¹ overstreget i A med orangerød farvestift (ikke RL); rettelsen ikke taget til følge, da B3c har den énharmoniske tone e ¹ ; mgl. ♭ i cor 3 tilføjet redaktionelt i konsekvens heraf
23	vlc	♯ tilføjet i A med blyant (ikke RL); taget redaktionelt til følge
		node 1: samklngen fes-a rettet til f-as i analogi med trb 1-2 (rettelsen er foretaget i A med blyant, ikke RL)
24	tuba	node 1: ♭ for E overstreget i A med blyant (ikke RL); rettelsen ikke taget til følge, da B3c har Es; mgl. ♭ i fag 2 tilføjet redaktionelt i konsekvens heraf
25	cl 2	buens begyndelsespunkt ændret fra node 1 til node 2 (tonegentagelse)
	cor 1, 3	buens begyndelsespunkt ændret fra node 1 til node 2 (tonegentagelse)(RL har i A opr. noteret bindebue mellem node 1 og 2, men ændret denne til en fraseringsbue fra node 1 til 3)
29	vlc	node 2: ♭ tilføjet i A med blyant (ikke RL); taget redaktionelt til følge

Movement V

1	trb, tuba	note 2: repeated <i>ff</i> suppressed
8	picc, fl	notes 1-2: rhythm $\underline{\cdot}\underline{\cdot}$ emended to $\underline{\cdot}\underline{\cdot}$ in agreement with vl 1-2 and B3c
	tr 1	note 4: ♭ added in A in pencil (not RL, but correction adopted here)
	vla	note 2: repeated <i>ff</i> suppressed
9	cor	last note: ♯ added in A in blue crayon (not RL, but adopted editorially as a cautionary accidental)
12	fag 1	note 1: ♭ added in A in blue crayon (not RL, but correction adopted here)
	trb 2	note 2: b, emended to c ¹ by analogy inter alia with ob, vl 1 and vl 2,2; in A the note is corrected in blue crayon (not RL)
13	cl	repeated <i>ff</i> (on new page in A) suppressed
	(13) trb 2	note 1: marc. wanting in A (trb 1-2 notated with two stems in the source)
15	vl 1,2	note 5: ♭ before b ² added in A in pencil (not RL, but correction adopted here)
17	fl 2	note 3: ♯ added in A in blue crayon (not RL, but correction adopted here)
	vlc	note 4: ♯ added in A in blue crayon (not RL, but correction adopted here)
19	vla	repeated <i>ff</i> suppressed
	vlc	note 3: ♭ added inside square brackets in A in bright orange crayon (not RL, but correction adopted here)
	vlc	last note: ♭ before f ¹ crossed out in A in bright orange crayon (not RL); this correction is not adopted here, as B3c has the enharmonic tone e ¹ ; consequently the missing ♭ in cor 3 has been editorially supplied
23	vlc	♯ added in A in pencil (not RL, but correction adopted here)
		note 1: the harmony f ₂ -a emended to f-a, by analogy with trb 1-2 (this correction has been made in pencil in A, but not by RL)
24	tuba	note 1: ♭ before E crossed out in A in pencil (not RL); this correction is not adopted here, as B3c has E ₂ ; consequently the missing ♭ in fag 2 has been editorially supplied
25	cl 2	beginning of slur moved from note 1 to note 2 (note repetition)
	cor 1, 3	beginning of slur moved from note 1 to note 2 (note repetition) (in A RL originally wrote a tie between notes 1 and 2 but altered it to a phrasing slur from note 1 to note 3)
29	vlc	note 2: ♭ added in A in pencil (not RL, but correction adopted here)

30 ob 1 node 1: ♭ tilføjet i A med rød farvestift (RL?); taget redaktionelt til følge

vla ♯ tilføjet i A med blyant til sidst i takten (ikke RL); udeladt (redaktionelt tilføjet t. 29)

31-32 picc, fl RL skriver *Som Violin 1* (til og med t. 32 node 3); fraseringen dog justeret i analogi med t. 2-3

32 ob node 4: ♭ tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge

34-35 picc, fl RL skriver *Som Violin 1* (til og med t. 35 node 3); fraseringen dog justeret i analogi med t. 2-3

35 tr 1-2 node 1: ♭ tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge

36 vlc sidste node: ♯ tilføjet i A med rød og blå farvestift (ikke RL); taget redaktionelt til følge

37 str. “trem” tilføjet i A med blå farvestift (ikke RL); ikke taget til følge

Bendt Viinholt Nielsen 2002, rev. 2005 og 2006

30 ob 1 note 1: ♭ added in A in red crayon (possibly RL; correction adopted here)

vla ♯ added in A in pencil at end of bar (not RL and ignored here, but editorially supplied in b. 29)

31-32 picc, fl RL writes *Like Violin 1* (as far as b. 32 note 3), but phrasing adjusted here by analogy with bb. 2-3

32 ob note 4: ♭ added in A in blue crayon (not RL, but correction adopted here)

34-35 picc, fl RL writes *Like Violin 1* (as far as b. 35 note 3), but phrasing adjusted here by analogy with bb. 2-3

35 tr 1-2 note 1: ♭ added in A in blue crayon (not RL, but correction adopted here)

36 vlc last note: ♯ added in A in red and blue crayon (not RL, but correction adopted here)

37 strings “trem” added in A in blue crayon (not RL, and not adopted here)

Bendt Viinholt Nielsen, 2002, revised 2005 and 2006